

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

27. märts 2014*

Liidu kodakondsus — Diskrimineerimiskeelu põhimõte — Keeltekasutuse kord tsiviilmenetlustes

Kohtuasjas C-322/13,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Landesgericht Bozeni (Itaalia) 6. juuni 2013. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 13. juunil 2013, menetluses

Ulrike Elfriede Grauel Rüffer

versus

Katerina Pokorná,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president R. Silva de Lapuerta (ettekandja), kohtunikud J. L. da Cruz Vilaça, G. Arestis, J.-C. Bonichot ja A. Arabadjiev,

kohtujurist: E. Sharpston,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Katerina Pokorná, esindajad: *Rechtsanwalt* M. Mairhofer ja *Rechtsanwalt* F. Bauer,
- Itaalia Vabariik, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello stato* W. Ferrante,
- Euroopa Komisjon, esindajad: E. Traversa ja W. Bogensberger, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: saksa.

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb ELTL artiklite 18 ja 21 tõlgendamist.
- 2 Taotlus esitati U.E. Grauel Rüfferi ja K. Pokorná vahelises kohtuvaidluses seoses suusaõnnetuse tagajärjel tekkinud kahju hüvitamise hagiga.

Õiguslik raamistik

- 3 Itaalia tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Zivilprozessordnung) artikli 122 esimeses lõigus on ette nähtud:

„Kogu menetluse vältel on kohustuslik kasutada itaalia keelt.”

- 4 Selle seadustiku artiklis 156 on ette nähtud:

„1. Menetlusdokumente ei saa vorminõuete järgimata jätmise tõttu tühiseks tunnistada, kui see ei ole seadusega ette nähtud.

2. Tühiseks tunnistamine on siiski võimalik juhul, kui menetlusdokumendiga ette nähtud eesmärgi saavutamiseks vajalikud vorminõuded ei ole täidetud.

3. Tühiseks tunnistamine ei ole võimalik juhul, kui menetlusdokumendiga taotletud eesmärk on saavutatud.”

- 5 Erandina sellest eeskirjast on Bolzano provintsi kohtute menetletavates tsiviil-, kriminaal- või haldusasjades lubatud kasutada saksa keelt. Saksa keele kasutamine nendes kohtutes põhineb Itaalia Vabariigi presidendi 31. augusti 1972. aasta dekreeidi nr 670 Trentino–Lõuna-Tirooli maakonna eristatuuti puudutavate konstitutsiooniliste seaduste ühtlustatud teksti heakskiitmise kohta (edaspidi „dekreet nr 670/1972”) artiklitel 99 ja 100 ning Itaalia Vabariigi presidendi 15. juuli 1988. aasta dekreedil nr 574, mis käsitleb Trentino–Lõuna-Tirooli maakonna eristatuudi rakendussätteid, mis puudutavad saksa ja ladiini keele kasutamist kodanike suhtlemisel avaliku halduse asutustega ja kohtumenetlustes (edaspidi „dekreet nr 574/1988”).

- 6 Dekreeidi nr 670/1972 artiklis 99 on ette nähtud:

„Saksa keel on maakonnas samaväärne itaalia keelega, mis on ametlik riigikeel. Seaduse jõuga aktides ja juhtudel, mil käesolev statuut näeb ette kakskeelse teksti, on autentne itaaliakeelne versioon.”

- 7 Dekreeidi nr 670/1972 artiklis 100 on sätestatud:

„Bolzano provintsi saksakeelsetel kodanikel on õigus suhelda provintsis asuvate või maakondliku pädevusega kohtute ja avaliku halduse organite ja asutustega ning kontsessiooni alusel tegutsevate ettevõtjatega, kes osutavad provintsis avalikke teenuseid, saksa keeles”.

8 Dekreedi nr 574/1988 artikli 1 lõike 1 kohaselt:

„Vastavalt [...] Trentino–Lõuna-Tiroomi maakonna eristatuudi XI jaotise sätetele reguleeritakse käesoleva dekreediga saksa keele kasutamine. Maakonnas on saksa keel samaväärne ametlikuks riigikeeleks oleva itaalia keelega:

- a) suhtlemisel Bolzano provintsis asuvate või maakondliku pädevusega haldusorganite ja -asutuste ning avalik-õiguslike isikute või asutustega ja kontsessiooni alusel avalikke teenuseid pakkuvate ettevõtjatega, kes osutavad provintsis avalikke teenuseid;
- b) suhtlemisel kohtute ja üldkohtutega, halduskohtute ja maksukohtutega, mille asukoht on Bolzano provintsis;
- c) suhtlemisel apellatsioonikohtuga, apellatsioonistme vandekohtuga, apellatsioonkohtu juures asuva alaealiste osakonnaga, apellatsiooniprokuröridega, alaealiste kohtuga, kriminaaltäitevkohtuga, kriminaaltäitevasutusega, üldkasutatavate kinnisasjadega seotud vaidluste lahendamise piirkondliku kohtunikuga [...];

[...]”

9 Dekreedi nr 574/1988 artiklis 20 on sätestatud:

„1. Tsiviilkohtumenetluses on igal poolel õigus valida oma menetlusdokumentide koostamise keel. Valik väljendub selles, kummas keeles koostatakse kohtumenetluse algatamist käsitlev dokument või kostja vastus või nendega samaväärsed dokumendid.

2. Kui kohtumenetluse algatamist käsitlev dokument ja kostja vastus või nendega samaväärsed dokumendid on koostatud ühes ja samas keeles, siis toimub menetlus ühes keeles. Vastasel korral viiakse menetlus läbi kahes keeles.

3. Kahes keeles toimivas menetluses kasutab iga pool tema valitud keelt. Kohtu korraldused tehakse teatavaks ja koostatakse mõlemas keeles, juhul kui huvitatud pool enne istungit, kus korralduse andmist taotletakse, sellest ei loobu. Poolte dokumendid koostatakse itaalia või saksa keeles, kusjuures ei ole kohustust dokumente omal algatusel ja kohtu kulul tõlkida lasta. Kahes keeles toimivas menetluses võivad pooled, kelle elu- või asukoht ei ole Bolzano provintsis, esitada kohtule 30 päevase õigustlõpetava tähtaja jooksul, mis hakkab kulgema dokumentide edastamisest või esitamisest, taotluse lasta need omal algatusel ja kohtu kulul täielikult või osaliselt teise keelde tõlkida. Poolte esitatud dokumendid, mida kohus peab ilmselgelt ebaoluliseks, võivad kohtu korraldusel täielikult või osaliselt tõlkimata jääda.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 10 Euroopa Kohtu toimikust ilmneb, et U. E. Grauel Rüffel, kes on Saksamaa Liitvabariigi kodanik ja kelle elukoht on Saksamaal, kukkus 22. veebruaril 2009 Bolzano provintsis asuval mäesuusarajal ja vigastas oma paremat õlga. Tema väitel põhjustas kukkumise K. Pokorná, kes on Tšehhi Vabariigi kodanik ja kelle elukoht on Tšehhi Vabariigis. U. E. Grauel Rüffel nõudis K. Pokornált tekitatud kahju hüvitamist.
- 11 Eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli olev menetlus algatati U. E. Grauel Rüffeli 24. aprilli 2012. aasta saksakeelse hagiavalduse alusel. K. Pokorná, kes sai hagiavalduse tšehhikeelse tõlke kätte 4. oktoobril 2012, esitas 7. veebruaril 2013 vastuse hagile saksa keeles ega esitanud vastuväiteid hageja otsusele valida viimati nimetatud keel menetluskeeles.

- 12 Esimesel kohtuistungil tekkis eelotsusetaotluse esitanud kohtul Corte suprema di cassazione (Itaalia kassatsioonikohus) 22. novembri 2012. aasta otsust (kohtuotsus nr 20715) arvestades keeleveliku küsimus, ehk küsimus, kas menetlust tuleb jätkata saksa või itaalia keeles.
- 13 Viidatud kohtuotsuses asus Corte suprema di cassazione seisukohale, et dekreedid nr 574/1988 sätted on kohaldatavad vaid Itaalia kodanikele, kes elavad Bolzano provintsis.
- 14 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et selle kohtuotsuse kohaselt ei saa põhikohtuasja kostja hagiavalduse tühisust, mis tuleneb saksa keele ebaseaduslikust kasutamisest, väärata hagile saksakeelse vastuse esitamisega. Seega tuleks nii hagiavaldus kui ka sellele järgnev menetluskohustus ehk kostja vastus hagile tühiseks tunnistada.
- 15 Nimetatud kohus leiab siiski, et vaidlusaluste liikmesriigi õigusnormide kohaldamine Corte suprema di cassazione pakutud tõlgenduses võib olla vastuolus liidu õigusega. Tekib nimelt küsimus, kas tsiviilkohtumenetluses on saksa keelt lubatud kasutada üksnes Bolzano provintsis elavatel Itaalia kodanikel või laieneb sama õigus ka Itaalia kodanikele, kes ei ela Bolzano provintsis, Bolzano provintsis elavatele Euroopa Liidu muude liikmesriikide kodanikele või – nii nagu põhikohtuasjas – koguni Euroopa Liidu muude liikmesriikide kodanikele, kes ei ela nimetatud provintsis.
- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et saksa keele kasutamist reguleerivad normid on muidugi vastu võetud selleks, et kaitsta Bolzano provintsis elavat saksakeelset etnilist ja kultuurilist vähemust. Seda eesmärki ei ohustaks aga mingil viisil vaidlusaluste õigusnormide kohaldamisala laiendamine muude liikmesriikide kui Itaalia Vabariik kodanikele, kes kasutavad oma õigust vabalt liikuda.
- 17 Neil asjaoludel otsustas Landesgericht Bozen menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas ELTL artiklite 18 ja 21 tõlgendus ei luba kohaldada käesolevas asjas vaidlusaluseid siseriiklikke õigusnorme, mis annavad õiguse kasutada Bolzano provintsi kohtutes toimuvates tsiviilmenetlustes saksa keelt vaid Bolzano provintsis elavatele Itaalia kodanikele ja jätavad kõnealusest õigusest ilma Euroopa Liidu muude liikmesriikide kodanikud, olenemata sellest, kas nende elukoht on Bolzano provintsis või mitte?”

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 18 Esitatud küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitust sisuliselt selle kohta, kas ELTL artikleid 18 ja 21 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus niisugused liikmesriigi õigusnormid, mis annavad õiguse kasutada liikmesriigi kohtutes, mis asuvad selle liikmesriigi teatavas territoriaalses üksuses, toimuvates tsiviilmenetlustes muud keelt kui selle liikmesriigi ametlik keel, vaid neile selle liikmesriigi kodanikele, kelle elukoht on nimetatud territoriaalses üksuses.
- 19 Sellele küsimusele vastamiseks tuleb kõigepealt meelde tuletada, et Euroopa Kohus on seoses nende samade sätetega kohtuotsuses Bickel ja Franz (C-274/96, EU:C:1998:563, punktid 19 ja 31) leidnud, et liikmesriigi õigusnormidega antud õigus nõuda, et kriminaalmenetlus viidaks läbi mõnes muus keeles kui asjaomase riigi peamine keel, kuulub liidu õiguse kohaldamisalasse ja sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis annavad teatavatele muukeelsetele kodanikele kui selle liikmesriigi peamine keel, kes elavad teatava üksuse territooriumil, õiguse nõuda, et kriminaalmenetlus viidaks läbi mõnes muus keeles kui asjaomase riigi peamine keel, ilma et seda õigust oleks samakeelsetel teiste liikmesriikide kodanikel, kes liiguvad ja viibivad kõnealusel territooriumil.
- 20 Kaalutlusi, millest lähtuvalt Euroopa Kohus kohtuotsuses Bickel ja Franz (EU:C:1998:563) möönis, et liidu kodanikul, kes pärineb teisest liikmesriigist kui asjaomane liikmesriik, on samasugune õigus kui viimati nimetatud liikmesriigi kodanikel nõuda, et kriminaalmenetluses kohaldataks niisugust

keeltekasutuse korda, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas, ja et seetõttu võib ta pöörduda asja menetlevasse kohtusse ühes selle korraga ette nähtud keeltest, tuleb käsitada nii, et need laienevad kõikidele kõnealusel territoriaalses üksuses läbiviidavatele kohtumenetlustele, seal hulgas ka tsiviilmenetlustele.

- 21 Vastupidisel juhul oleks muu liikmesriigi kui Itaalia Vabariik saksakeelne kodanik, kes liigub ja viibib Bolzano provintsis, ebasoodsamas olukorras kui selles provintsis elav Itaalia saksakeelne kodanik. Samal ajal kui niisugune Itaalia kodanik võib tsiviilmenetluses pöörduda kohtusse ja nõuda, et see menetlus toimiks saksa keeles, ei oleks niisugust õigust muu liikmesriigi kui Itaalia Vabariik saksakeelsel kodanikul, kes selles provintsis liigub.
- 22 Seoses Itaalia valitsuse seisukohaga, et ei ole mingit põhjust laiendada kõnealust õigust kasutada etnilise ja kultuurilise vähemuse keelt muu liikmesriigi kui Itaalia Vabariik kodanikule, kes viibib asjaomases piirkonnas üksnes juhuslikult ja ajutiselt, kuna talle on tagatud võimalused oma õiguste nõuetekohaseks teostamiseks olenemata asjaolust, et ta ei valda vastuvõtva liikmesriigi ametlikku keelt, olgu märgitud, et nimetatud valitsus esitas sama argumendi ka kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus Bickel ja Franz (EU:C:1998:563, punkt 21) ja et Euroopa Kohus lükkas selle nimetatud kohtuotsuse punktides 24–26 tagasi, leides et põhikohtuasjas vaidluse all olnud õigusnormid olid vastuolus diskrimineerimiskeelu põhimõttega.
- 23 Niisugused õigusnormid saavad olla põhjendatud üksnes juhul, kui need põhinevad objektiivsetel, asjaomaste isikute kodakondsusest sõltumatutel kaalutlustel, mis on proportsionaalsed siseriikliku õigusega taotletava õiguspärase eesmärgiga (vt kohtuotsus Bickel ja Franz, EU:C:1998:563, punkt 27).
- 24 Mis puudutab esiteks Itaalia Vabariigi argumenti, et põhikohtuasjas vaidluse all oleva keeltekasutuse korra kohaldamine liidu kodanikele raskendaks menetlust menetluse korraldamise ja tähtaegade seisukohast, siis tuleb märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on selle väite sõnaselgelt ümber lükanud, märkides et Bolzano provintsi kohtunikud on täielikult suutelised pidama kohtumenetlusi kas itaalia või saksa või mõlemas keeles.
- 25 Mis teiseks puudutab sama valitsuse märkust seoses lisakuludega, mis selle keeltekasutuse korra kohaldamine liidu kodanikele asjassepuutuva liikmesriigi jaoks kaasa tooks, siis tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et puhtmajanduslikke kaalutlusi ei saa pidada kaalukaks avalikuks huviks, millega põhjendada aluslepinguga tagatud põhivabaduse piiramist (vt kohtuotsus Kranemann, C-109/04, EU:C:2005:187, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 26 Seetõttu ei saa põhikohtuasjas käsitletavaid õigusnorme pidada õigustatuks.
- 27 Eelnevatest kaalutlustest tuleneb, et esitatud küsimusele tuleb vastata, et ELTL artikleid 18 ja 21 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus niisugused liikmesriigi õigusnormid, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas ja mis annavad õiguse kasutada liikmesriigi kohtutes, mis asuvad selle liikmesriigi teatavas territoriaalses üksuses, toimuvates tsiviilmenetlustes muud keelt kui selle liikmesriigi ametlik keel, vaid neile selle liikmesriigi kodanikele, kelle elukoht on nimetatud territoriaalses üksuses.

Kohtukulud

- 28 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

ELTL artikleid 18 ja 21 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus niisugused liikmesriigi õigusnormid, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas ja mis annavad õiguse kasutada liikmesriigi kohtutes, mis asuvad selle liikmesriigi teatavas territoriaalses üksuses, toimuvates tsiviilmenetlustes muud keelt kui selle liikmesriigi ametlik keel, vaid neile selle liikmesriigi kodanikele, kelle elukoht on nimetatud territoriaalses üksuses.

Allkirjad